Hei

Ohessa lausuntoni asiassa, jossa olin maa- ja metsätalousvaliokunnan kuultavana
(**O 19/2018 vp**, 22.1.2019)

* * * * * * * *

FM Johanna Heikkilä

040 53 123 63

Lausunto
HE 263/2018 vp

FM Johanna Heikkilä

Lausuntoni perustuu mm. sutta koskeviin oikeudenkäynti-istuntoihin, esitutkinta-aineistoihin sekä oikeudenkäyntien asiakirjoihin, asianosaisten ja asiantuntijoiden haastatteluihin sekä kirjoittamiini lehtiartikkeleihin tausta-aineistoineen, vuosilta 2009 - 2019.
- 2009-2010, Rovaniemen käräjäoikeuden 2 tapausta ja toisen jatko hovissa
- 2012, tapaus "Auli", Pöytyä
- 2013-2015, ns. "Perhon tapauksen” käräjä- ja hovioikeuden aineistot
- 2017-2019, ns. "Nousiaisten tapauksen" käräjä- ja hovioikeuden aineistot

Suden lajipuhtaus ja sen varmistaminen

Suomessa suden tulee näyttää myös ulkoisilta piirteiltään sudelta.

Sutta koskevien oikeudenkäyntien myötä on ilmennyt, että tieteellinen ja pätevästi dokumentoitu aineisto Suomen luonnossa tavatuista risteymistä, valtakunnan rajat ylittäneistä koiraeläimistä ja liikenneonnettomuuksissa kuolleista koiriksi luokitelluista eläimistä puuttuu kokonaisuudessaan.

Aihe ei myöskään ole ollut viranomaisten, kuten Luonnonvarakeskuksen tai biologisen tutkimuksen kohteena.

Jotta suomalaisen susikannan puhtaus varmistetaan, on aloitettava näiden kudosnäytteiden keruu ja siihen on osoitettava riittävät varat, kuten pysyväisnäytteiden ja vertailuaineiston säilytykseen.

Susi on laji, jonka suojeluun ja populaatiotutkimukseen on Suomessa osoitettu viimeksi kuluneiden 20 vuoden aikana erittäin merkittävästi valtion varoja. Ilman ehdotettuja muutoksia kokonaiskuva lajin tilasta ei ole kattava, eikä takaa kansainvälisten sopimusten noudattamisen mahdollisuutta.

Useat eläintieteen tutkijat ovat arvioineet, että koiran perimä sudessa lisää eläimen käyttäytymisen ennakoimattomuutta ja vaarallisuutta sekä kotieläinvahinkojen määrää, joten myös asia on nähtävä riistavahinkoja ehkäisevänä työnä koko maassamme. (*esim. K. Kauhala 2000. ym.*)

Susikannan hoidossa on ohjattava poistolupien käyttöä erityisesti epätyypillisten susien poistamiseen. Lisäksi luonnossa villinä tavattavat risteymät ja itärajan ylittävät villikoirat on poistettava aikaisempaa tehokkaammin ja dokumentoidummin luonnosta.

Koirasusien pitäminen lemmikkinä tulee kieltää ja rangaistuksen (sakon) uhalla nykyisten eläinten pitäjät tulee velvoittaa merkityttämään eläimensä mikrosirulla, jolloin samassa yhteydessä eläimistä otetaan DNA- näyte viranomaisten tai heidän valtuuttamansa tahon ylläpitämää verrokkiaineistoa varten.

Poistolupien käyttöä ja näytteiden keräystä on valvottava ja ohjeistettava, mutta kerätyn aineiston tulee olla kansalaisten saatavissa. Aineisto on oltava avoimesti nähtävillä yhtenäisesti rekisterissä myös Valtioneuvoston julkisen tiedon avoimuus- ja käytettävyysperiaatteen mukaisesti. Tapetusta eläimestä tulee ottaa valokuvat kattavasti (pää eri puolilta, selkä, sivuprofiili rungosta, häntä kokonaisuudessaan, tassut edestä ja alta, kuvaus ja mittaus selän peitinkarvasta sekä hampaistosta ja kynsistä sekä kallon osteometrisen mittaus.). Eläimen ruho on mitattava ja ruumiinavaus on videoitava. Toimenpiteet, kuten mittaukset, tulee tehdä vähintään aiemmin käytössä olevien morfologisten periaatteiden pohjalta.

Aineistosta tulee tehdä otanta, josta myös vastuussa olevan tutkimuslaitoksen lisäksi toinen, riippumaton taho antaa kokonaisarviot eläimistä. Tässä voitaneen hyödyntää osana lausuntoa esimerkiksi riittävän kokenutta kansainvälisen kaikkien rotujen ulkomuototuomaria ja konservaattoria.

Nykyisen Metsästyslain 41§ 1. mom. perusteella "poikkeusluvalla kaadettu susi on toimitettava riistaeläinten tutkimusta tekevälle tutkimuslaitokselle. Tutkimuslaitoksen tulee hävittää riistaeläin, luovuttaa se yleishyödylliseen tarkoitukseen tai myydä valtion lukuun." Tätä lain kohtaa tulee laventaa niin, että suden tai epäillyn risteymän tai villiintyneen koiran tappajalla tai hänen valtuuttamallaan henkilöllä tulee olla oikeus ottaa kudosnäyte. Mikäli kyseessä on suden, koiran tai risteymän taikka lemmikkinä pidetyn koirasuden poisto, ruhon hävitystä ei saa tehdä, ennen kuin oikeusprosessi valitusaikoineen on ohi.

Osa eläinten ruhoista (otanta) tulee säilyttää ruumiinavauksen jälkeen luurankoineen ja nahkoineen pakastettuna.

Aikaisempaa kattavammat menetelmät lajiarviointiin

Suden ja koiran risteymät sekä susien kanssa laumaantuneet koirat tai muut koiraeläimet (esim. kultashakaali) on poistettava luonnosta, koska Suomen susikanta on pidettävä geneettisesti puhtaana. Risteymäksi on käsitettävä koiraeläimet, joissa on suden perimää tai sudet, joissa on koiran perimää ja näiden takaisinristeymät, F1 - F4. Koska näitä ei voida havaita riittävästi tällä hetkellä Suomessa käytössä olevalla DNA-menetelmällä, joten suden kannanhoidossa tulee ottaa jälleen käyttöön morfologinen tyypitys.

Lisäksi susikannassa tulee suosia arkuutensa ihmistä kohtaan säilyttäneitä yksilöitä ja laumoja. Suden lajityypillinen käyttäytyminen pitää huomioida sudenhoitotavoitteissa.

Suden ja koiran geneettisestä sekoittumisesta, mitä ilmeisemmin kertovat viime vuosina joidenkin susien osalta tehdyt havainnot lisääntymiskierrossa ja reviirikäyttäytymisessä. Puhdas susi tulee kerran vuodessa kiimaan ja se ajoittuu helmikuun tietämiin. Nyt on ollut havaintoja kiimakäyttäytymisestä niin Lounaisessa Suomessa (esim. joulukuu 2018), kuin idässäkin jo marras-joulukuulta. Tämä tarkoittaisi sitä, että ne saisivat pennut paria kuukautta aikaisemmin kuin kuuluisi.

(Esimerkiksi nämä tapahtumat olivat syynä Parkanon risteymäpentueen syntymiselle 2009/2010, kuten risteymäeläin ”Ransun” pentueelle). Näillä muutoksilla on kauaskantoiset, kielteiset ja osin vielä tunnistamattomatkin vaikutukset Suomen luonnossa. Epätyypillisyyttä susiperimässä ilmaisee myös se, että laumat sietävät entistä lähempänä, jopa päällekkäin toisiaan. Laumoihin on myös hyväksytty risteymäjäseniä (esimerkiksi ns. "Ransun" tapaus 2010). Vrt. kansainväliset tutkimukset, mm. Serbiasta, *Milenkovic* 2006 ja Baltiasta: *Hindrikson et. al.* 2012; 2013, 2016.

Susiin tai koirasusiin liittyvä toiminta, jolla suoranaisesti vähennetään suden arkuutta, tulee kieltää. Sellaisten organisaatioiden ja yritysten toiminta, joissa jaetaan harhaanjohtavaa ja haitallista informaatiota, luoden mielikuvia, että villien tai risteymäsusien/koirien hoivaaminen ihmisen huomassa ja siihen liittyvä harrastustoiminta olisi sallittua, tulee viranomaisohjeella kieltää.

Koirien ja risteymien mainostaminen myyntitarkoituksessa luonnonvaraista sutta kuvaavilla piirteillä tai kuvilla tulee CITES-sopimuksen perusteella kieltää, kuten Ruotsissakin on tehty. Vastaavasti näyttelytarkoituksessa, koiravaljakko- ja -koirahiihtotoiminnassa maan rajojen yli tapahtuvaan eläinkuljetuksia tulee entistä tarkemmin säädellä ja valvoa. Esimerkiksi Norjan säädökset ja toimintatavat ovat tässä hyvin kattavia. Niissä ilmaistaan, että mikäli koiraeläin, jonka perimässä on merkittävästi sutta, saapuu maahan, on ko. eläimen siirtymisestä Norjaan tehtävä ilmoitus sekä sen poistumisesta määräajassa. (säädökset vaarallisista koiraroduista mukaan lukien koiran ja suden risteymät), Norjan Suurkäräjät, lainsäädäntö 1.1.2003 alkaen)

Skandinaavisen ja suomalaisen susikannan perimän varmistamiseksi tulee kaikenlainen ns. katukoirien adoptiottominta ("rekkurescuet") ulkomailta Suomeen kieltää. Ne lisäävät myös erittäin merkittävästi vaarallisten eläintautien riskejä maassamme sekä lisäävät viranomaistyötä.

Erityisen haitallisena on nähtävä itärajan tuntumassa ja jopa rajavyöhykkeellä olevat ns. kuvaushaaskat. Niiden ongelmana on myös se, että ne houkuttelevat myös villiintyneitä koiria tai koiran ja suden sekalaumoja, jotka ovat tottuneet hankkimaan ruokaansa naapurimaan kaatopaikoiltakin. Esimerkkinä Kuhmon, Lieksan, Imatran ja Värtsilän alueen eläimet. Luonnonvaraisen suden houkuttelu haaskoilla kuvauskojujen tai -paikkojen läheisyyteen tulee kieltää. Näin aiotaan tehdä esimerkiksi Saksassa.

Vuonna 1976 voimaan tulleen Villieläimistön ja –kasvuston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskevan CITES –sopimuksen säännöstön mukaisesti tulee noudattaa vähintään siinä tehtyä linjausta siitä, missä vaiheessa koirasuden ja koiran risteymä muuttuu takaisin alkuperäiseksi koiraroduksi. CITES-sopimuksessa todetaan, että jos koirasusi ja koira risteytyvät, niin vasta viidettä sukupolvea voidaan pitää koirana.

Ensimmäisestä neljänteen sukupolveen risteymää pidetään suden uhanalaisuutta vaarantavana ja joten tällaisen eläimen maahantuonti on luvanvaraista. Kun tätä samaa sääntöä sovelletaan suteen, on perusteltua noudattaa linjaa, että suden ja koirasuden risteytyessä vasta viides sukupolvi takaisinristeymistä voidaan katsoa aidoksi sudeksi.

Bernin sopimuksen eli Euroopan luonnonvaraisten eläin- ja kasvilajien suojelusta tehdyn sopimuksen (1986 lukien) toteutumista seuraavan pysyvän komitean suosituksena on poistaa suden ja koiran risteymät. Seurantakomitean esitys on ollut, että risteymien poiston tekevät viranomaisten määrittelemät toimijat (esim. SRVA), geneettisten tai/ja morfologisten ominaisuuksien perusteella. Risteymiksi todetut yksilöt poistetaan viranomaispäätöksellä.

Valitusoikeus

Valitusoikeutta päätöksissä tulee suhteuttaa käsiteltävään lupapäätökseen.

Valitusoikeuden ulkopuolelle tulee rajata yhteisöt, jotka eivät osoitetusti harjoita toimintaansa lupapäätöstä koskevalla alueella.

Toiminnan osoittaminen tulee tehdä valituksen jättämisen yhteydessä asiakirjoilla, kuten virallisilla toimintakertomuksilla ja tilinpäätöksellä. Valittajan tulee osoittaa toimineensa alueella yleishyödyllisellä tavalla, vähintään viiden vuoden ajan. Mikäli valitus otetaan käsittelyyn, on valittajan esitettävä viralliset jäsenluettelot oikeudelle vähintään viiden vuoden ajalta.

Kyseisen yhteisön jäsenmäärän on oltava merkityksellinen, kun sitä verrataan valituksen kohteena olevan alueen asukasmäärään ja siellä toimivien muiden yhteisöjen jäsenmäärään ja toimintaan alueella.

Ulkoiset tunnusmerkit

Suden ulkoisista tuntomerkeistä on olemassa pitkäaikainen ja riittävä tieteellinen yksimielisyys, joka tulee huomioida morfologisessa arvioinnissa ja suden lajipuhtauden varmistamisessa.

Lauri Siivonen (emeritus professori) ja Seppo Sulkava (vt. eläintieteen professori) Otava 1994

-Ruumiin pituus aikuisilla yksilöillä 100-140 cm, häntä ilman kärkikarvoja 35-50 cm, suora, riippuva, hännänpääkarvat 10-12 cm
-Paino: nuoret yksilöt 20-55 kg, keskimäärin 35,6 kg, koiras jopa 80 ja naaras 50 kg
-Mustaa peitinkarvaa on runsaimmin etuselässä, hartioissa ja hännän kärjessä.

-Takajalka 24-28 cm (huom. mittauskohdat), korva 10,5-12 cm pitkä.
-Korvat puolta pään pituutta lyhyemmät, tylppäpäiset ja pystyt.
-Hartiakorkeus 70-80 (90) cm.
-Silmät vinossa asennossa, silmäterä pyöreä.
-Selkäpuoli harmaapilkkuinen tai keltaharmaa.
-Vatsapuoli kellanvalkea-harmaanvalkea
-Jalat ja käpälät vaalean ruosteenkeltaiset.
-Etujalkojen etupuolella ranteesta ylöspäin useimmiten pitkänomaiset mustat juovat.
-Takakäpälien pohjassa 5 suurta pyöreää, paljasta polkuanturaa (4 varpaissa ja 1 päkiässä).
-Kallon pituus 215-260 mm, poskikaarien väli 120-155 mm,
-Yläleuan hammasrivit 92-110 mm, alaleuan 104-126 mm pitkät
-Yläleuan raateluhampaat 23,5-27 mm, alaleuan 27,5-30,5 mm pitkät.

Suurpetotutkija, emeritus **Erik S. Nyholm** teoksessa Tapiola. Osa 5, Suurpedot 1981. sekä ohjeistus suurpetoyhdysmiehille suurpetojen tunnistukseen.

- Suden häntä kärkikarvoineen 45-57 cm pituinen, täyteläinen ja suora.
- Säkäkorkeus 70-90 cm
- Etutassun pituus 8,5-13,6 cm, leveys 8,0-12,5 cm sekä takatassun pituus 7,5-12 cm, leveys 6,5-10 cm
- Suden korvat lyhyet, pystyt ja tylppäpäiset.
-Suden purulihakset ovat voimakkaat ja poskikaaret laajat. Tämä saa aikaan silmien vinon asennon.
- Silmäterät ovat pyöreät.
- Rakenteeltaan pitkänomainen. Sen raajat ovat voimakkaat ja rinta syvä. Se on nopea ja kestävä juoksi, jota ei sivukuvaltaan (rakenteeltaan) neliömäisellä vartalolla pystytä saavuttamaan.
- Suden jäljessä esiintyy neljä soikeaa ja yksi kolmiomainen polkuanturan painuma. Suden pitkänomaisen jäljen erottaa koiran pyöreämmästä jäljestä parhaiten siitä, että suden jäljen tyhjä keskusta hyvin avara.
- Väriltään susi on kellanharmaa - harmaa. Selkäpuoli on tavallisesti harmaalaikkuinen ja musta peitinkarva on voimakkaimmillaan etu- ja ristiselässä, hartioilla ja hännänpäässä. Vatsapuoli on kellanvalkea tai harmaanvalkea. Jalat ja käpälät ovat vaalean kellertävät ja eturaajojen ranteen yläetupuolella on hyvin usein pitkänomainen musta juova. Sitä väitetään Skandinaavisen kannan (metsäsuden) tyypilliseksi tuntomerkiksi. Suden huulet ja kurkkuosa ovat tavallisesti valkoiset ja kirsu on musta.
- Aidon suden kynnet ovat aina hiilenmustat, ja vaaleat tai vaalearaitaiset kynnet viittaavat koiran perimään.
- Suden tavallinen liikkumistapa on kevyt ravi, **josta jää erittäin suoraviivainen jälkijono**. Suden jalanjäljessä keskimmäiset varpaat ovat hieman harallaan, niiden sisäreunat ovat loivassa v-kulmassa. Koiralla ja ketulla keskimmäiset varpaat ovat samansuuntaiset tai hieman toisiaan kohti kääntyneet.

Emeritus professori Erkki Pulliainen
Studies on the wolf (Canis lupus L.) in Finland (1965), ja Suomen suurpedot (1974)

Tutkittuaan mm. 125 sudennahkaa väitöstyötään varten, emeritusprofessori Erkki Pulliainen teki havainnon, että "Etujalkojen etupuolella ranteesta ylöspäin on metsäsudella useimmiten musta juova, jonka leveys vaihtelee yhdestä muutamaan senttiin ja pituus voi olla jopa viisitoista senttiä. Juova säilyy läpi vuoden. Pennuille ne ilmestyvät neljän kuukauden iässä.

Sudella on pystyt tylppäpäiset korvat, joiden pituus on puolta pään pituutta lyhyempi. **S**uden väri (Suomessa esiintyvän) on harmaankeltainen.

Suden selkäpuolelle antavat tumman värisävyn **mustakärkiset pitkät karvat.**
Näiden keskiselän pitkien karvojen pituus jää meikäläisellä metsäsudella alle yhdentoista sentin (vaalealla tundrasudella 11-13 cm).

Metsäsuden vatsapuoli on harmaanvalkea. Jaloissa ja käpälissä on usein ruosteenkeltaisia sävyjä.

Juoksussa suden ja koiran erottaa helposti toisistaan. Suden juoksu on joustavaa.

Suden selkä pysyy juostessa vaakatasossa ja jalat rullaavat kauniisti alla. Koiran juoksu on huomattavasti väkinäisempää; sen selkä tekee juostessa aaltoviivan kaltaista liikettä.